

Jerzy Kowalczyk

Warszawskie Grono Konserwatorów przy SHS

Ochrona Zabytków 27/4 (107), 336-337

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wiązującą formą konwencji, ale do tej pory niewiele państw ją ratyfikowało. Wymaga to długich negocjacji dwustronnych państw z sobą sąsiadujących, ponieważ tylko równoczesne ratyfikowanie konwencji i jej przestrzeganie zabezpiecza równe prawa obu krajom. Na razie robocze spotkania międzynarodowe i ścisła współpraca wymienionych organizacji mają służyć zwalczaniu tego niebezpiecznego procederu. (631)

Wg „*Informations UNESCO*” opr. Barbara Lenard

WARSZAWSKIE GRONO KONSERWATORÓW PRZY SHS

Z inicjatywy Komisji Ochrony Zabytków Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki w marcu 1974 r. została zorganizowana przy Oddziale SHS sekcja konserwatorska pod nazwą Grona Konserwatorów. W pierwszych latach po wojnie istniała przez pewien czas przy Oddziale Warszawskim SHS sekcja konserwatorska kierowana przez prof. Bohdana Marconiego, ale zaniechała swej działalności. Sekcje konserwatorskie istnieją obecnie przy Związku Polskich Artystów Plastyków oraz przy Stowarzyszeniu Architektów Polskich. Jedyną jednak organizacją, która skupia w swych szeregach wszelkich specjalistów czynnej ochrony zabytków jest — jak dotychczas — tylko Stowarzyszenie Historyków Sztuki. Oddział Warszawski SHS, liczący 560 członków, gromadzi 31 architektów i 34 artystów konserwatorów.

Liczba historyków sztuki — członków SHS, którzy pracują w resortowej i stołecznej służbie konserwatorskiej oraz w PKZ przy dokumentacji historyczno-naukowej, wynosi około 20 osób. Możemy więc powiedzieć, że konserwatorzy wszelkich specjalności w Warszawskim Oddziale SHS stanowią około 15% ogólnej liczby członków (85 osób).

Na zebranie organizacyjne sekcji konserwatorskiej w dniu 20 marca 1974 r. zaproszeni zostali członkowie Oddziału Warszawskiego SHS zainteresowani naukowo i zawodowo konserwacją i ochroną zabytków, przede wszystkim artyści konserwatorzy i architekci. Omówiono celowość zorganizowania (reaktywowania) sekcji i jej zadania, biorąc pod uwagę obecną sytuację, wynikającą z reorganizacji Zarządu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Sztuki oraz reaktywacji Towarzystwa Opieki nad Zabytkami. Grono Konserwatorów winno stworzyć forum do wymiany informacji naukowej i doświadczeń konserwatorskich, ale jednocześnie może być ciałem opiniującym o wysokim stopniu fachowości. Tematem zainteresowania Grona będzie szeroka problematyka z historii i teorii, a także etyki i estetyki konserwatorskiej, najnowsze osiągnięcia naukowe w dziedzinie technologii, współczesne osiągnięcia i rozwiązania praktyczne, krytyka konserwatorska. W dyskusji podniesiono celowość współpracy z Komisją Konserwatorską przy Komitecie Architektury, Urbanistyki i Budownictwa PAN oraz z sekcjami konserwatorskimi przy ZPAP i SARP.

Ustalono, że działalnością Grona będzie kierować kilkusobowe prezydium, powołane na razie na 1 rok.

W wyniku konsultacji zostało uformowane Prezydium Grona Konserwatorów w następującym składzie: dr inż. arch. Maria Brykowska, doc. kons. Juliusz Bursze, doc. dr hab. Jerzy Kowalczyk (przewodniczący), mgr kons. Aldona Romanowicz, mgr inż. arch. Mieczysław Samborski, mgr kons. Krystyna Sommer (zastępca przewodniczącego). Pierwsze zebranie nowo uformowanego Prezydium Grona odbyło się wspólnie z Komisją Ochrony Zabytków w dniu 11 kwietnia 1974 r.

O tym, że problematyka konserwatorska może być z niemałym powodzeniem uprawiana w Stowarzyszeniu Historyków Sztuki świadczy duża frekwencja i gorące dyskusje nie tylko na zebraniu organizacyjnym Grona Konserwatorów, ale nad wygłoszonym bezpośrednio potem referacie mgr inż. arch. M. Samborskiego o kaplicy Św. Trójcy w Lublinie oraz referacie mgr J. Żurawskiego o problemach konserwatorskich Kazimierza Dolnego.

Pierwsze otwarte posiedzenie Grona Konserwatorów odbyło się 17 maja 1974 r. z referatem dra Jerzego Frycza z Torunia pt. *Czy mamy doktrynę konserwatorską w Polsce?*

Jerzy Kowalczyk

PROBLEMY ZABEZPIECZENIA I KONSERWACJI RELIEFU SKALNEGO „MADARSKI JEŹDZIEC” — KONFERENCJA NAUKOWA W SZUMEN, BUŁGARIA

W dniach 25—30 maja 1974 r. odbyła się w Szumen i Madarze (Ludowa Republika Bułgarii) naukowa konferencja konserwatorska poświęcona problemom zabezpieczenia niepowtarzalnego zabytku, jakim jest pochodzący z VIII w. relief skalny nazwany *Jeźdźcem Madarskim*.

Na pionowym urwisku skalnym w odległości 1 km od miejscowości Madara, w okręgu Szumen, znajduje się płaskorzeźbiona postać jeźdźca z psem i lwa, otoczona inskrypcjami wykutymi w skale. Całość położona jest na wysokości 23 m od podnóża liczącego około 100 m wysokości urwiska skalnego i zajmuje około 40 m² powierzchni.

Systematyczne studia nad tym zabytkiem trwają od 1872 r. Inskrypcje otaczające postać jeźdźca stanowią najstarszy dokument państwowy Bułgarii. Wykonane zostały w czasach chanów Terwela (701—718 r.), Krymisosza (739—756 r.) oraz Omurtaga (814—831 r.) i odnoszą się do stosunków Bułgarii z Bizancjum. Postać jeźdźca przedstawia chana Terwela. Pozostałości pigmentów żelazowych w zagłębieniach płaskorzeźby i liter świadczą, że zarówno postać jeźdźca, jak i inskrypcje były w przeszłości polichromowane. Skala, w której wykuto płaskorzeźbę i inskrypcje, jest gruboporowatym wapieniem, zawierającym sporo gruboziarnistych cząstek kwarcytu, serpentynu, chalcedonu i innych minerałów oraz fragmenty muszeli, nieco tlenków i węglanów żelaza a także glinu. Złożona jest z poziomych warstw grubości od kilku do kilkudziesięciu centymetrów każda, posiadających zróżnicowaną strukturę i odmienne właściwości fizyczne.

W ciągu wieków płaskorzeźba i inskrypcje w znacznym stopniu uległy zwietrzeniu, tak że wiele szczegółów straciło czytelność. Rzeźbę przecinają trzy głębokie, skośne szczeliny, prawdopodobnie pochodzenia sejsmicznego, grożące rozłupaniem i upadkiem części płaskorzeźby w dół. Poza tym cała powierzchnia kamienia pokryta jest drobnymi szczelinami i pęknięciami powstałymi na skutek połączonego działania wody i mrozu.

W konferencji poświęconej problemowi zabezpieczenia tego obiektu wzięło udział 6 konserwatorów z ZSRR, Polski, Włoch, Belgii i RF Niemiec w charakterze ekspertów, a poza tym liczni specjaliści epigrafowie, paleografowie, geolodzy i geofizycy, klimatolodzy, architekci, konstruktorzy, statycy, konserwatorzy, architekci. Organizatorami konferencji były władze okręgu Szumen oraz Komitet Sztuki i Kultury — Instytut Ochrony Zabytków Kultury w Sofii.

Na spotkaniu dokonano oceny stanu zachowania i stopnia zagrożenia zabytku, przedyskutowano konieczność i możliwości podjęcia proponowanych zabiegów konserwatorskich, dokonano wyboru najodpowiedniejszych oraz zlecono przeprowadzenie dodatkowych badań w celu dokładniejszego określenia stanu zachowania materiału i stopnia zagrożenia obiektu oraz możliwości zastosowania dalszych interwencji konserwatorskich. Jednogłośnie sprzeciwiono się przeniesieniu zabytku w inne chronione miejsce, obudowania go przezroczystą komorą klimatyzowaną, hydrofobizacji i impregnacji kamienia obiektu. Zaakceptowano propozycje zabezpieczenia pęknięć skały przed oberwaniem w wypadku ruchów sejsmicznych, zakrywania reliefu w okresie zimowym, przekrycia horyzontu skały nad jeźdźcem w celu zabezpieczenia reliefu przed spływem wody z opadów. Dodatkowe badania winny objąć kompleks warunków klimatycznych przy urwisku skalnym, mechanikę penetracji i migracji wody w skale, zmiany mineralogiczne, źródła pochodzenia siarczanów na powierzchni skały i metabolizm roślinności porostów na powierzchni skały. Z uwagi na wyjątkowy charakter zabytku również w skali międzynarodowej,